

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt LVII. Octo caussæ, ob quas bella sapientiſimè à iustiſſimo Mundi
Gubernatore Deo esse permittuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45699

Theodosio contra Eugenium Tyrannum pugnaturus, & post orationē obdormiscenti apparuisse Ioannem & Philippum Apostolos, victoriamque pollicitos, postea mirabiliter eam ipsi peperisse. Innumera sunt exempla, quibus ostenditur, Deum militantibus non solum auxilia manifesta attulisse, sed etiam perspicuis miraculis adfuisse. Quæ, qui vult legere, Valentinum Leuchtium, Surium, eum authorem, qui *presentium calamitatum originem, causas, & medicinas*, itemque *Artes feliciter bellandi ac debellandi* scripsit, aliosque adeat. Ex his satis constat, etsi homines bella non debeant temerè inchoare, non tamen posse vniuersim damnare, aut illicita esse dicere, cum non omnia bella ex Orco, sed multa etiam è caelo orientur: immò cum nullum, vndecumque originem trahat, sine diuina permissione, prouidentiaque aut consetur, aut indicatur.

CAPVT LVII.

Octo cause, ob quas bella sapientissimè à iustissimo Mundi Governatore Deo esse permittuntur.

Anta fuit Pythagoræ apud suos discipulos autoritas, vt illis ea sola sufficeret pro ratione. Quidquid audiebant, credebant; dummodo audirent illud *ἀπὸς ἰσθῆ*, ipse dixit. Cur non eadem sit apud nos Numinis autoritas? Bene fieri credendum est, quidquid constat fieri à Deo. *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris*, ait rex ille. Quamcumque igitur mirabilis res sit aliqua, iustissima censi debet, si à Domino facta est. qui, vt alij cum admiratione dicebant, *Bene omnia fecit*. Quare nemo etiam conqueri debet de bellis, cum constet ex dictis, ea à Deo esse. Sed quia rerum seriem & causas scire appetit humana curiositas, neque facillè acquiescit intellectus, etiam si sciat, quo primo authore res fiant, nisi etiam cognoscat, quas ob causas sic fiant, age dispiciamus, quas nam ob causas, & per quos belli mala vel permittat, vel immittat diuina bonitas. Fines enim multos bonos habet: neque malam potest habere intentionem, vt homines, qui nisi, præter legitimam autoritatem & iustam causam, etiam habeant rectam intentionem, vt scilicet bellum suscipiant studio communis boni & pacis, sed alios ob fini-

Psal. 117. 29.

Marc. 7. 37.

S. Augustin.
lib. 21 contr.
Faust. c. 74.

stros fines, illicitum bellum incunt. *Nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si quæ sunt similia, hæc sunt, quæ in bellis iure damnantur*, ait D. Augustinus. Damnantur autem ita, vt sine recta intentione, bellum sit quidem illicitum, pro natura sinistra finis, ad quem refertur; non tamen vt sit etiam iniustum, si quidem adfit legitima authoritas, & iusta causa. Hinc quia iniustum non est, non inducit obligationem restitutionis; sicut inducit, quando vel legitima authoritas, vel iusta causa deest; vel certè quando oblata condigna satisfactio fuit repudiata. Quo capite multi non solum militum, sed etiam ducum à restituendis rebus ablatis excusantur, etsi à peccato non excusentur, si vel innata petulantia, vel nocendi cupiditate, vel vlciscendi crudelitate, vel libidine dominandi militiae dent nomen. Prima belliliciti conditio est, licita intentio; ad bellum autem vt etiam iustum sit, duæ præterea conditiones exiguntur.

II.

S. Aug. lib.
22 contr.
Faust. c. 75.

Rom. 13.

Arist. lib 3
Phyl. tex 63.

Interest, ait S. Doctor, *quibus causis, quibusq; auctoribus homines gerenda bella suscipiant*. Quia igitur Deus, per homines bella hominibus immittit, aut permittit, nihil dubitandum est, iusta esse ea bella, in quibus, præter æquitatem causarum, reperimus etiam legitimam authoritatem belli indicendi; est enim ea authoritas à Deo, quæ, vt dixi, sola sufficeret, vt crederemus, etiam causas esse legitimas. *Non est potestas, nisi à Deo*, ait Apostolus, *quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt*. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quid autem? num quisque habet legitimam potestatem belli inferendi? nequaquam. Sed legitima authoritas à Deo accepta est solum penes Remp. perfectam, host est, penes Magistratum, à quo Resp. gubernatur, siue is sit vnus aliquis Princeps, siue senatus aliquis Optimatum, pro ratione regiminis cuiusque Reipublicæ. Resp. autem perfecta est, quæ in gubernatione politica est per se quoddam totum, & non quasi alicuius totius pars. Siquidem omne totum est in suo genere perfectum; cum totum sit, cui nihil deest. Eiusmodi verò Resp. tota est illa, quæ in Iurisdictione sua non habet Superiorem aliquem, ad quem sit recursus, sed ipsa finit lites: vt sunt Regna, & quidam Ducatus in Italia, & quædam Resp. liberæ, vt Venera: non autem Principatus

patus in Germania, qui ita recognoscunt Imperatorem, ut habeant recursum ad vnum commune tribunal Imperiale. Imperfecta itaque Resp. non habet auctoritatem indicendi belli; cum enim ea pars sit alicuius perfectæ Reip. habet Superiorem ad quem potest recurrere, eumque ad compensationem acceptæ iniuriæ implorare. Qui Superior, si alia via possit iniuriæ compensationem procurare, non est necessarium bellum, nam quia id tot secum vehit incommoda, nequaquam est sine necessitate suscipiendum. Quando autem non est Superior, ad quem recurratur, tunc habet talis supremus Magistratus auctoritatem vlciscendi iniurias Reip. ab alijs, siue subditis, siue non subditis illatas. Quicumque enim tali Reip. nocent, fiunt ei ita subditi, ut saltem ab ea per iustitiam vindictivam puniri possint. Puniuntur quippe auctoritate Dei omnium superioris, cuius legitimus Magistratus minister est in ijs, quæ ad bonum & salutem Reip. spectant, iuxta illa Apostoli: *Principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat, Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit.* Hinc sicut à Rep. iniuriæ Reip. vel eius membris illatæ compensantur in iudicio erga subditos, ita compensantur bello erga non subditos, seu alienos. Diuina enim auctoritate etiam isti, in propulsandis & vindicandis iniurijs Reip. perfectæ subijciuntur. Atque hæc auctoritas perfectæ Reip. requiritur ad indicendum inferendumque bellum offensiuum: non item ad bellum, quod sit dumtaxat defensiuum. Siquidem, iure naturæ, defendere se quisque potest etiam priuata auctoritate. Ex quibus perspicuum est, bella mouendi potestatem esse in primis apud Deum, deinde etiam à Deo in supremos Magistratus deriuari. Neque hoc quidem titulo auctoritatis deficientis vllam esse mortalibus causam conquerendi.

Videamus nunc etiam, an, & quàm iustas Deus causas habeat, ut per homines, siue iusta, siue iniusta bella sinat in terras irruere. Nam vnum & idem bellum, circa vnam & eandem rem, per se & ex rei natura, non potest ex vtraque parte esse iustum, cum actus contrarij, circa idem, per se, & ex natura rei, ad vnam & eandem virtutem, adeoque etiam iustitiam pertinere non possint.

Nullum

Alphonf. à Castro lib. 2. de iusta hereticor. punitione. c. 14.

Rom. 13.

III.

Nullum enim bonum est bono contrarium, sicut neque vllum verum vero: omnes autem actus virtutis moraliter sunt boni: quo modo igitur possent sibi inuicem aduersari? Quæ iustitia esset, si eadem iuberet Romam defendi & oppugnari? Immo quæ virtus, sibi ipsi per suos actus contraria, staret? quis iudex conatur idem factum vlcisci, & vltionem eiusdem prohibere? Quare necesse est, vbi cumque bellum exardescit, ibi ex vna bellantium parte iniustitiam, ex altera iniustitiam reipsa esse. Quamuis, ob inuincibilem alterius partis ignorantiam, possit aliquando formaliter, vt loquuntur, vtriusque iustum bellum inueniri. Quando enim vna pars pugnat pro re, quæ verè est illius, vt v. g. Israëlita olim pro terra sibi à Deo donata, altera autem pro eadem, quam putat inuincibiliter esse suam, licet re ipsa sit alterius, sicut Amorrhæi contra eosdem Israëlitas, qui videntur inuincibiliter ignorasse, quòd Israëlita pugnarent iuste & ex mandato Dei tribuentis eis ius in vitas & fortunas Amorrhæorum, tunc ex parte veri Domini est bellum iustum per se, atque ex natura rei; ex parte autem alterius, est bellum iustum per accidens. Vnde & Abulensis putat, Amorrhæos pro sui & rerum suarum defensione ob ignorantiam illam iuste bellauisse. Quid igitur? cur Deus bella sinit gliscere, cum ea saltem re ipsa, si materia spectetur, ex vna parte iniusta esse sit necesse? atque ex altera quoque parte, vbi iusta sunt, tamen sint damnosa? denique cum ibi, vbi ignorantia non excusat, bella manifestè iniusta ex vna parte agantur?

IV.

Prima causa est generalis, quòd scilicet Deus, qui bonus est, plurima, quæ vulgus malorum titulo infamat, arcanis suis consilijs idcirco decreuerit, quia reuera non mala, sed bona sunt, quippe quæ bonos faciunt. Quoties enim ob eiusmodi plagas homines facti sunt meliores? quoties afflicti ad Deum, corde, spe, precatione confugerunt? Numera beatos, numera damnatos: longè plures in prosperis, quàm in aduersis perierunt. Rectè Petrus Cellensis: *Infeliciores est illa miseria, qua anima interficitur, qua est prosperitas stultorum, quam miseria, qua corpus exacerbatur, qua est poena malorum.* Breuis est vita hominis æterna præmia expectantis; præmia autem quæ mereretur, nisi essent labores? Labores æternitati respondentes, in tam contracta vita longè esse non possunt.

Abulens. in
cap. 11. Iosue.

Petr. Cell.
lib. de con-
scientia,

possunt; sunt ergo multi; vt longitudinem numero compensent. Hæc diuinæ sapientiæ ars est, vt non solum ex dispendio naturæ compendium gratiæ præparet; verum etiam per tristitia ad læta, per molestias ad beatitudinem homines perducatur. Verissima ad coronam perueniendi via est, pugna. Sine hoste autem pugna non est; sicut neque sine pugna, victoria. Qui plus patitur, plus meretur; quid ergo mortales mererentur, si nihil paterentur? quid autem paterentur, si omnia prosperè atque ex animi sententia illis euenirent? Miseriam peccando meruimus. Quam elemens poena est? miseri sumus, vt fiamus felices. Hoc infinitæ sapientiæ est inuentum, plectit nos calamitate, vt donet felicitate. Quis enim non cuperet semper manere in terris, si omnia illi fluere ad voluntatem? quis cæli desiderio exardesceret, si illum caduca ista & mortalia satiarent? Quis Dei recordaretur, si non indigeret ope Dei? Quis ad illam pacificam caelestis Hierusalem aspiraret sedem; nisi eum hinc bella exigerent? Si tot ærumnis pressi, adhuc eas amamus; quid faceremus, si non premeremur? Obluiscimur Creatoris, cum creaturarum voluptas stillatim nos titillat; quæ apud nos maneret memoria illius, si veniret agminatim? Toties decepti, toties à fortuna illusi, adhuc ei credimus; quid ageremus, si illa fidem semper seruaret? Quærimus fugientia, & diligimus nostra damna: quales essemus, si illa perennarent; aut non nocerent? Lacessumur tot iniurijs Mundi, & illi adhæremus; quid fieret, si numquam non blandiretur nobis? Vt ergo ad æternam mentem humo attolleremus, terra fuit spinis & tribulis conferenda, quibus salubriter sauciati, spretis illecebris perituris, animo ad veriores delicias euolaremus: quemadmodum exulantes Hebræi ad terrestrem illam suam Ierusalem anhelantes dixerunt: *Super flumina Babylonis, illic sedimus, & stenuimus: cum recordaremur*

Gen. 3. 18.

Psal. 136. 1.

Sion: in salicibus, in medio eius suspendimus organa nostra.

V.

Secunda causa est, quæ primam fulcit, quod spoliationes, caedes, vulnera, funera aliaque mala, quæ bellum gignit, etiam à sapientibus mundi, bono communi, & Reip. incolumitati postponantur. Priuatum enim bonum minus est publico, quare merito minoris æstimatur, & pro illo datur. Sicut enim brachium pro capite se se exponit, à quo totius corporis salus pendet; ita

O o o o

quod-

quodlibet membrum communitatis se se debet pro tota communitate exponere. Si secus facit, & propter priuata incommoda, horret damnatque bellum, non est virtutis, sed cuiusdam potius timiditatis, pugnantis cum fortitudine, ad quam spectat, spreto vitæ ac fortunarum periculis, actiones arduas, ob bonum maius excellentiusque non fugere, neque detrectare. *Quid enim, ait S. Augustinus, culpatur in bello? an quia moriuntur quandoque morituri, ut dominantur in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum est, non religiosorum.* Quod si ergo, vt febrim discutiamus, non dubitamus brachium nudare, & venam præbere à chirurgo incidendam; neque alia nostra priuata incommoda æstimare debemus, si Reip. ægrotanti est succurrendum. Sed nostra magis sentimus, quàm communia mala? Malus ille est sensus, & qui nos ad grauiora mala trahit. In quæ ne incurramus, hæc ipsa mala nos admonent. Sicut & amor Reipublicæ nos docet, propter amorem Numinis & beatitudinis, (qui est vtiq; pluris faciendus, quàm quæuis Respublica, *quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*) & bella, & quæuis alia à Deo venientia mala longè libentius promptiusque esse toleranda.

VI.

Tertia caussa est, quam modò attigi, vt per miseras belli discamus horrere miseras æternas Inferorum, quem locum Iob vocat *Terram miseria & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Nulla igitur belli mala sunt cum Inferorum malis comparanda. Ibi rixæ, ibi verbera, ibi captiuitates, ibi clamores & eiulationes, ibi vincula & catenæ, ibi incendia, & tormenta non bellica, sed Acherontica, ibi compendium omnium malorum. In illa ne cæci ruamus, vtilissimum nobis est, in hac vita experimentum capere aliquod ærumnarum; & prælibare calicem damnandorum, cuius vel minima gutta est, quidquid in hac vita amarum est: quia in altera vita *pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars castis eorum.* Cauere docet pœnas, qui periculum facere sinit alterum, num palato illius sapiant. Mortem adhuc nullam viderat Adam, & peccauit: minas mortis audiuit, si positam sibi legem transgrederetur, & transgressus est. *Fortassè non peccasset,*

S. Augustin.
lib. 12. contr.
Faustū, cuius
verba referuntur
etiam à Gratiano
23. q. 1. Can.
Quid culpatur?

Math. 16. 26.

Iob. 10. 22.

Phi. 10. 7.

si vi

vidisset alium ante se morientem. Contempsit itaque, cuius nullum habuit prægustum. Nobis per bellicas ærumnas, per vastationes, per tot cædes Deus Infernum depingit & ante oculos ponit, vt doceat detestari, quod finit experiri. Itaq; paternè nobiscum agit, dum minora ista mala ostendit, vt declinemus a terribilibus malis, illorum comparatione formidata.

Quarta causa est, quia, postquam per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, necesse est, varias dari vias, per quas mors homines abducat, vt mundum vacuet, & locum det successoribus, vt ita tandem impleatur numerus saluandorum. Neque enim sufficit, quosdam hinc decedere, è vita, ob naturalium virium defectum. Cùm enim hæc plerumq; sint ita firmæ, vt multis annis possint durare, augetur in immensum numerum hominum multitudo, nisi extra ordinem aliqui è terra tollerentur. Multi coniuges, singulis annis, tamquam autumnales arbores, fructum ferunt: ac ne deficiat humanum genus, quædam matres pariunt gemellos; & inuenta est nuper in hac vrbe, quæ tergeminos, vna vice, dedit. Iam hi vbi maturefcunt, dant & ipsi censum suum. Sic crescit ab vna stirpe numerus innumerus,

Et nati natorum, & qui nascuntur ab illis.

Vixit Adam centum triginta annis: & genuit ad imaginem & similitudinem suam, vocauitq; nomen eius Seth. Et facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni; genuitq; filios & filias. Et factum est omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est. Si ergo singulis annis singulos liberos, vel certè liberos liberorum suscepit, quot necesse est, eum nepotes vidisse? Idem cogitari potest de Seth, cuius facti sunt omnes dies nongentorum duodecim annorum: idem de Enos, cuius facti sunt omnes dies nongenti quinque anni: idem de Cainan, cuius facti sunt omnes dies nongenti decem anni: idem de Jared, cuius facti sunt omnes dies nongenti duo anni: idem de Mathusala, cuius facti sunt omnes dies nongenti sexaginta nouem anni; idem de Noë, cuius impleti sunt omnes dies nongentorum quinquaginta annorum. Quantam ab his necesse est prolis multitudinem descendisse? Neque refert, vitam homi-

VII.
Rom. 5. 12.

Virgil. lib. 3.
Æneid.
Gen. 5. 3.

Gen. 5. 8.
Ibid. v. 11.
Ibid. v. 14.
Ibid. v. 20.
Ibid. v. 27.
Gen. 9. 29.

num fuisse postea breuiorem; vt enim taceam, eos, qui plures duxerunt vxores, plures quoque liberos habuisse, & vel solum Salomonem, cui fuerunt vxores, quasi reginae, septingenta, & concubinae trecenta, implendae hominibus ciuitati satis amplae suffecisse, certè panè toto terrarum orbe iam habitato, nasci quotidie ingentem numerum infantium necesse est, vt vel è numero parentum possit aestimari copia liberorum. Angusta nimis fierent terrarum spatia, si mors naturalis omnibus foret expectanda. Diuinæ igitur prouidentiae fuit, congruè naturis hominum, etiam alios casus permittere, quibus Mundi incolae minuerentur. Quemadmodum igitur morbos, & pestilentes, & ruinas, & naufragia, & incendia, & mille alia corporum pericula, ita etiam bella esse sinit, quibus homines feruntur, tolluntur, sepeliuntur. Hac ratione, ait doctè pius author, impeditur, ne numerus impiorum insualescat: nam cum longa prosperitate genus humanum excrescat ultra modum, & veluti arbor in opimo solo inutilium & impiorum hominum multitudine tamquam frondibus & stolonibus luxuriet, Deus hac falce Bellorum vt peritus frondator, noxiam fruticum siluam resecat, frondemq; inutilem distringit, luxurie castigata, vt quod superest, non opprimatur, sed iniquo liberatum ouere idoneum fructum proferat. Sicut & ingentes opes, quas aliqui per fas & nefas corraferunt, Deus (tamquam medicus nimium sanguinem) bellis tollit, atque ex avarijs priuatis protractas, in militem dispergit, alios exonerans, alios locupletans.

VIII.

Quinta causa est, quia bellum dum alios tollit, alios extollit. Mirificè enim laudati sunt milites, qui fortiter fecerunt. Hinc Apostolus eorum fidem virtutemque prædicat, qui facti sunt in bello, castra verterunt exterorum, arces munitissimas expugnarunt, muros ferreos penetrarunt. Abrahamum ex cæde Chodorlahomor & regum, qui cum eo erant, reuertentem Melchisedech rex idem hominum diuumq; sacerdos, his verbis salutauit: *Benedictus Abram Deo excelsio, qui creauit calum & terram. Et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt.* hæc dicens, & tamquam sacerdos, panem & vinum proferens, acclamauit triumphanti. Ipse Christus illius Centurionis fidem laudauit, non militia desertionem imperauit (ait S. Augustinus) dicens: *Ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic*

3. Reg. 11. 3.

Leonard Lef-
sius lib. 13. de
diuin. Perf.
cap. 9.

Hebr. 11. 34.

Gen. 14. 19.

Matth. 8. 9.

S. August. lib.
21. contr.

Fauft. c. 74.

huic, vade, & vadit; & alij, veni, & venit, &c. D. quoque Lucas ait: Vir quidam erat in Casarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, que dicitur Italica, religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper. Et paulò infrà dicitur idem Centurio, vocasse duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum, ex his, qui illi parebant. S. Ambrosius, postquam multis exemplis probavit, excelluisse quoque in populo Dei multos fideles bellicæ fortitudinis laude, deinde his verbis concludit. *Habes fortitudinem bellicam, in qua non mediocris honesti ac decori forma est, quòd mortem seruituti præferat ac turpitudini.*

A& 10: 2.
Ibid. v 7.
S. Ambros. lib. 1. Offic. c. 40. & c. 41.

Quæ res multos accendit, vt Martem spirarent. Apud Poëtam certè, ea fama pro tuba est, *pulchrumq; mori succurrit in armis.*

Virgil, lib. 2. Æneid.

I X.

Ne autem hæc gloria sit inanis, arma eadem, quæ honorem pariunt, pariunt & fortitudinem aliasque virtutes, honoris fundamentum, quæ sexta est bellorum causa, quia scilicet multarum virtutum causa sunt, quæ in Achille, ab Homero, in Ænea à Virgilio, Poëtis; in Alexandro à Curtio, in Scipionibus à Livio, historicis, alijsque ab alijs describuntur. Cùm Lacedæmoniorum Rex polliceretur, se fortis euerfurum quamdam ciuitatem, quæ sæpenumero Lacedæmonijs exhibuerat negotium; non permiserunt Ephori, vt testatur Plutarchus, dicentes: *Nequaquam abolabis, neque subvertes iuuentutem.* Urbem infestam appellabant, cotem iuuentutis, quòd per eam iuuentus ad bellandi peritiã acueretur, & fieret fortis. Maxima autem in milite virtus est fortitudo. *Nemo vires suas in pace cognouit,* ait S. Augustinus. *Si enim bella desunt, virtutum experimenta non produnt.* Quid dicam de ipsa Religione, quæ armis defenditur, contra suos oppugnatores? *Quia quidam, inquit Leo IV. in Romanorum portum Saracenos clam furtimq; venturos esse dicebant, nostrum congregari præcepimus populum, maritimumq; ad litus descendere decreuimus.* Hac ipsa de causa D. Gregorius Gennadium Imperatorem ad hæreticos bello compescendos his verbis hortatur: *Sicut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit lucefulgere, ita oportet eam inimicis Ecclesie eius, omni viuacitate mentis, & corporis obuiare, quatenus eius ex utroque triumpho magis ac magis emiteat opinio, cùm & forensibus bellis aduersarijs Catholica Ecclesia pro*

Plutarch in Laced. Brus. lib. 3 c. 15.

S. Augustini in Psal. 84.

Ita refertur in Canone Igitur. 23. q. 8. S. Greg. lib. 1. ep. 72.

Christiano populo vehementer obstitit, & Ecclesiastica proelia, sicut bel-
latores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim haretica religio
vires, si eis suppetit nocendi licentia, contra Catholicam fidem vehe-
menter insurgere, &c. sed eminentia vestra conatus eorum comprimat,
& superbas eorum cervices iugo rectitudinis premat. Nec Religio tan-
tùm bellis defenditur, sed pax, sed tranquillitas, sed iustitia, sed
salus illorum sæpe ipsorum, qui vincuntur, hoc velut remedio aut
conferuatur, aut recuperatur. Audi S. Augustinum: Si terrena,
inquit, Respub. precepta Christiana custodiat, ipsa bella sine benevolen-
tia non gerentur, ut ad pietatis iustitiæq; pacatam societatem victis faci-
lius consulatur. Audi ipsum S. Spiritum: Pro iustitia agonizare pro
anima tua, & usque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnavit
pro te inimicos tuos.

X.

Hic septima causa emergit, ut scilicet, in bellis quoque om-
nipotentiam & auxilium Dei discamus agnoscere, implorare,
laudare; atque inde magna spe & fiducia armati in hostem pro-
cedamus, sicut processit olim regno dignus pastor, incrimis iuven-
nis, contra armatum gigantem, dicens: Tu venis ad me cum gladio
& hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum,
Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie, & dabit te Dominus in
manu mea, & percussiam te, & auferam caput tuum à te: & dabo ca-
davera castrorum Philistinum hodie volatilibus cali, & bestiis terra: ut
sciat omnis terra, quia est Deus in Israel. Et noverit uniuersa Ecclesia
hac, quia non in gladio, nec in hasta saluat Dominus: ipsius enim est bel-
lum, & tradet vos in manus nostras. Quod quàm luculentè factum
sit, perspicuè ostendit lætissima victoria subsecuta. Ita olim etiam,
quando Iosue pugnavit contra Amalec, cum leuaret Moyses manus,
vincebat Israël: si autem paululum remisisset, superabat Amalec. Et
alio loco dicitur: Nolite metuere, neque timeatis eos: Dominus Deus,
qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit. Et rursum: Quomodo
persequatur unus mille, & duo fugent decem millia? Nonne idè,
quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclusit eos? Atque iterum:
Hac dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudi-
nem: non enim est vestra pugna, sed Dei. Ac infra: Non eritis vos,
qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter stete; & videbitis auxi-
lium Domini super vos, à Iuda & Ierusalem. Ob eiuscemodi singu-
lare.

S. Aug. in ep.
5. ad Marcell-
inum.

Eccli. 4. 33.

1. Reg. 17. 45.

Exod. 17. 11.

Deut. 1. 29.

Deut. 32. 30.

2. Paralip. 20.
35.

lare auxilium, Dei opem agnoscens Dauid in illas laudes incaluit: *Quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum? Deus, qui præcinxit me virtute, qui docet manus meas ad prælium, & posuisti ut arcum arcum brachia mea. Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar, donec deficiant. Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos. Et præcinxisti me virtute ad bellum.* Disputat Vegetius copiosè de ijs qui sint maximè idonei ad bellum, ratione scientiæ, patrij cæli, constitutionis corporis, educationis, exercitij. Laudat rei bellicæ artes, quia nemo facile metuit, quod se bene didicisse confidit. *Etenim in certamine, ait, bellorum exercitata paucitas ad victoriam promptior est, quàm rudis & indocta multitudo exposta semper ad eadem.* Postea de diuersitate patriæ disputans inquit: *Constat quidem in omnibus locis & ignavos & strenuos nasci. Sed tamen gens gentem præcedit in bello, & plaga cæli non tantùm ad robur corporum sed etiam animorum plurimum valet, & omnes nationes quæ vicina sunt soli, nimioq; calore siccantur, amplius quidem sapere, sed minus habere sanguinis dicuntur: ac propterea constantiam & fiduciam cominus non habere pugnandi, quia metusunt vulnera, qui exiguum sanguinem se habere nosserunt. E contra Septentrionales populi remoti à solis ardoribus, inconsultiores quidem, sed tamen largo sanguine redundantes, sunt ad bella promptissimi. Tyrones igitur de temperatioribus eligendi sunt plagis, quibus & copia sanguinis suppetat ad vulnerum mortisq; contemptum, & non possit deesse prudentia: quæ & modestiam seruat in castris, & non parum prodest in dimicationibus vi consilijs.* Hæc & plura ibidem Vegetius disserit ad audacem, fortem, prudentem, vno verbo, bonum militem cognoscendum. Et vera esse sino. Sed hæc omnia superat auxilium Dei, quod fortes facit & prudentes milites; & victoriam affert. Quis enim vinceret omnipotentem?

Psal. 17. 36.

Vegetius lib. 1. de re militari cap. 1. 2. 38 & seqq.

Octaua caussa, quia naturali ratione Philosophi, & nominatim Philosophorum Princeps Aristoteles, cognouerunt emolumenta belli. Hinc Aristoteles bellum numerat inter ea agibilia, quæ vitæ humanæ vtilia & necessaria sunt. *Diuisa, inquit, est vita in negotium & otium, bellumq; & pacem.* Et paulò post: *Bellum, ait, gratia pacis, negotium autem gratia otij, necessaria & vtilia gratia hominum.* Ac rursum, *Oportet posse & in negotijs versari, & in bello præferri.*

XI.

Lib. 7. Polit. cap. 14.

preferenda est tamen pax & otium. Quia scilicet hæc sunt fines, ista media. Vnde in eodem libro ait; *Pates igitur quoddam rei bellica finis bona sunt existimanda, sed non ut finis supremus, sed gratia illius.* Itaque lex ipsa naturæ suggerit hominibus, eos ius habere propulsandi à se iniurias aliorum, idque duobus modis, vel defendendo scilicet & prohibendo ne inferantur; vel etiam aliquo modo vlciscendo & amouendo illas, ut sic denique satis tuti & incolumes esse possint. Verùm contingit subinde, ut id non alia ratione, nisi vi bellica efficere possint, quando nimirum non est aliquis utriusque parti communis superior, ad quem pro obtinenda iniuriæ compensatione & vindicta recurratur. Quare iure ac meritò tunc ex ipsa lege naturæ bellum est suscipiendum. Si igitur *bella gerimus, eam ob causam,* teste Philosopho, *ut in pace viuamus,* an non causam habet Deus, ut bellari sinat? *Suscipienda bella sunt,* ait de officijs disputans Tullius, *ut sine iniuria in pace viuatur.* Cui eisdem de officijs disserens S. Ambrosius ad stipulans ait: *Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à atrocibus socios, plena iustitia est.* Cui hæc causâ permittendi belli non sufficit, nihil sufficit, estque Meneclidi similis, qui Epaminondæ gloriæ inuidens, suavitati populo, ut pacem haberet bello potiozem.

Aristor. lib.
10 Ethic. c. 7.

Plutarch. in
Epaminond.

XII.

At Epaminondas ei dixit: *Fallis ciues tuos, qui otij nomine eos ad seruitutem vocas. Pax enim bello paratur: nec enim tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi.*

At in bello multa & magna scelera perpetrantur? & semper pars altera causam fouet iniustam, cum iustitia pro utraque stare non possit? Ita est. Sed communis est ista quaestio, cur Deus peccata permittat? & cur permittat bellum vnde sunt peccata? At non est necesse, ut qui bellum gerit, etiam contra Deum pugnet ac peccet. Nam imprimis, etsi non potest utriusque partis iusta esse causa ut bellum, potest tamen fieri, ut neutra peccet, quando scilicet pars altera inuincibiliter ignorat, se habere causam iniustam. Deinde si bellis & peccatis necessaria esset connectio, nemo militaret sine peccato. Vnde ergo tot sanctos milites habebimus? cur Abraham, cur Moyses, cur Iosue, cur Gedeon, cur Dauid, cur Machabæi, cur alij tantopere laudarentur? Atque esto bellum multis sit occasio, cupidè, auarè, crudeliter, impie agendi;

agendi; num ideò nullum esse debet? quid tandem in mundo esse oporteret, si omnia, quæ sunt occasio peccandi, tollenda forent? Tollendum esset vinum, in quo est luxuria, & ebrietas; tollendus esset cibus, sine quo crapula non foret; tollendæ essent vestes, quibus superbitur; tollenda esset pecunia, quæ multis occasionem offert furandi, prædandi, latrocinandi; tollendæ essent mulieres, sine quibus nulla adulteria committerentur; denique ne longum faciam, tollenda essent ipsa diuina Sacramenta, per quæ multi blasphemant, & quibus innumeri abutuntur. Vel Poëtam audiamus.

Ephes. 5. 18.

Nil prodest, quod non ladere possit idem.

Igne quid vtilius? si quis tamen vrere tecta

Comparat, audaces instruit igne manus.

Eripit interdum, modo dat medicina salutem,

Quæq; inuis, monstrat; quæq; sic herba nocens.

Et latro, & cautus præcingitur ense viator.

Ille sed insidias, hic sibi portat opem.

Discitur innocuus ut agat facundia causas,

Protegit hæc fontes, immeritosq; premit.

Ouid. lib. 2.
de triibus.

Quid dicam de ipso Deo, cuius iustissimum regimen hi ipsi calumniantur, qui putant non solum peccata, verum etiam bella ipsa permittenda non esse. Sed de permissione peccatorum, & bellorum immissione ex instituto agamus, est enim vtilis ac necessaria tractatio. Et habet circa bella peculiarem difficultatem. Quia famem, pestem, incendia, terræ motus, Deus directè potest velle & immittere, nempe per causas naturales, & absque vllò culpæ interuentu: bella autem saltem quæ iniuste suscipiuntur, etsi sine peculiari diuinæ prouidentia permissu non gerantur, non tamen directè à Deo decernuntur, sed permittuntur dumtaxat: quia vbi tale bellum est, necessariò etiam peccatum est, & iniustitia, minimùm materialis.

Pppp

CAPVT